

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Lectio

Discurs del Prof. Dr. Paul Preston
en el Solemne Acte de la seua Investidura com a
Doctor "*Honoris Causa*" per la
Universitat de València

València, 26 d'octubre de 2015

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector de la Universitat de València,
Autoritats, distingits professors, estudiants, senyores i senyors,

En primer lloc, vull manifestar el meu reconeixement per aquesta distinció en aquesta universitat, en aquesta ciutat, en aquesta regió i a Espanya, uns llocs que, com intentaré demostrar, tenen una gran rellevància en la meua vida, tant acadèmica com personal. A continuació, he d'expressar el meu agraïment als meus dos padrins, els professors Pedro Ruiz i Ismael Saz. La *laudatio* immerescuda que ha pronunciat el professor Saz fa tornar a la meua ment les col·laboracions que vam tenir en l'època en què jo iniciava a Londres la primera edició del Centro de Estudios sobre la España Contemporánea a la darrera dels anys vuitanta. En aquell temps, ell era un dels primers historiadors que van venir a treballar amb mi i va ser el començament d'una col·laboració fructífera que ja dura un quart de segle.

Fa uns moments he dit que Espanya, el País Valencià i la ciutat de València tenen molta importància en la meua vida. Tanmateix, encara que la meua relació amb Espanya va començar a la fi dels anys seixanta, no vaig conèixer València fins al 1976. Va ser conseqüència d'haver fet amistat a Londres amb José María Coll Comín, tota una fita en la meua vida. Gràcies a aquesta amistat i a la generositat il·limitada de Pepe Coll, en els anys següents vaig tenir la sort de conèixer les tres províncies valencianes.

Fa uns quaranta anys vaig començar a col·laborar amb l'Anglo-Spanish Cultural Foundation de Londres, establerta per un exportador de taronges de Borriana, el Sr. Vicente Cañada Blanch. La Fundació, que avui dia continua la seua tasca a València, atorgava llavors unes beques als joves britànics que aspiraven a fer recerca a Espanya. A través de la meua col·laboració amb la Fundació, vaig conèixer Miguel Dols, de Borriana, que era l'ànima, la inspiració i l'impuls de la Fundació. Després, va ser per l'empenta de Pepe Coll i Miguel que es va establir la Cátedra Príncipe de Asturias i el Centro Cañada Blanch para el Estudio de la España Contemporánea a la London School of Economics. El Centro encara és un enllaç molt important entre Londres i tant la ciutat com la Universitat de València, ja que, entre les seues activitats, sempre han tingut prioritat temes valencians. Dins del programa de publicacions del Centro, s'ha desenvolupat una important col·laboració amb l'editorial Publicacions de la Universitat de València.

Després, per invitació tant de la Universitat de València com de la Fundación Cañada Blanch, he fet moltes conferències ací i sempre m'ha encantat el caliu amb què he estat rebut. A més, al llarg dels anys, vaig poder establir una molt bona relació professional amb molts historiadors de la Universitat de València, amb Ismael Saz i Pedro Ruiz, ja esmentats, amb Isabel Burdiel, Aurora Bosch, Teresa Carnero, Ferran Archilés i altres. Com no podia ser d'una altra manera, un element del meu interès per la regió és per a mi la guerra civil i el sofriment del poble valencià. Per tant, mentre confeccionava el meu llibre *L'holocaust espanyol*, vaig poder tenir la col·laboració d'uns historiadors locals experts en el tema, entre els quals: Vicente Gavarda, Ricard Camil Torres i Eladi Mainar, amb qui tenia una amistat de feia molts anys.

És curiós notar, en repassar els meus treballs, fins a quin punt València hi té un lloc preeminent, sobretot el tractament que vaig donar, en la meua tesi doctoral, a la Dreta Regional Valenciana, origen de la Confederació Espanyola de Dretes Autònomes, i en altres llibres a la figura de Lluís Lúcia. Aquest breu recorregut que he fet de la meua relació amb València, Castelló i Alacant no respon a la pregunta que se'm fa sovint a Espanya, o siga, com vaig fer el viatge des d'un barri obrer de Liverpool no solament a València sinó a dedicar la meua vida professional a la història d'Espanya.

Vaig tenir la sort de guanyar una beca per estudiar història a la Universitat d'Oxford. Quan hi vaig entrar, no tenia ni idea del que havia de ser la meua vida posterior, no pensava en absolut que seria professor d'universitat o historiador professional. Estudiar a Oxford per a algú d'una família obrera era literalment com anar a un altre planeta. És difícil transmetre la diferència que hi havia amb la majoria dels estudiants, que parlaven una variant de l'anglès que gairebé era un altre idioma, i les seues expectatives eren absolutament diferents.

La carrera d'història a Oxford era llavors molt tradicional, centrada en la història medieval i moderna anglesa, en els seus aspectes constitucionals, i a penes s'estudiava res d'història contemporània, que era el que a mi més m'interessava. A més, molts professors creien amb cert desdeny que la història contemporània era treball de periodistes. Però, era el meu gran interès. Jo havia nascut el 1946, a Liverpool, una ciutat especialment castigada pels bombardejos dels alemanys. De petit, als set o vuit anys, ens posàvem les gavadines com una capa, només amb el botó de dalt cordat, sense ficar els braços per les mànigues; ja al carrer, corriem amb

la velocitat suficient perquè la capa voleiara darrere nostre. Jugàvem a ser avions de guerra. Amb deu o dotze anys, la meua gran afició ja era fer maquetes d'avions de la Segona Guerra Mundial, i era bastant bo en aquest tema. Crec que d'això va nàixer en mi el gran interès pels orígens i el desenvolupament de la Segona Guerra Mundial.

Abans d'anar a Oxford, vaig fer durant un any diversos treballs, vaig treballar en un supermercat omplint prestatgeries, també en una dependència de correus. Ara, és molt corrent tenir un any abans d'anar a la universitat, per madurar, en el qual molts van de viatge o a treballar amb una ONG a Àfrica. Això en anglès es diu 'gap year' o 'any d'interval'. Abans no hi havia res d'això. En canvi, però, hi havia la possibilitat de treballar en un col·legi com a professor ajudant. Jo vaig treballar en un institut d'un barri obrer dur de Liverpool, d'on eixirà després Wayne Rooney, el futbolista. Crec que va ser una experiència molt útil per a mi. En aquest recinte hi havia un col·legi de primària i un institut de secundària. Jo treballava en els dos, era el suplent per quan faltava algun professor. Així, he estat dels pocs professors d'universitat que ha treballat en la primària, en la secundària i en tots els nivells de la universitat. I crec que això m'ha ajudat moltíssim a entendre com és important que las classes siguen clares i entretingudes.

Tornant al meu interès per la història contemporània, en el moment en què s'acostava el final de la meua carrera a Oxford, ja havia decidit que volia fer un doctorat, tot i que encara continuava sense tenir ni idea del que volia ser després. Si m'havia de quedar a Oxford i fer una mica d'història contemporània, amb un tema dels anys 30, com que no tenia cap domini d'idiomes, l'única possibilitat havia de ser investigar

un tema de política exterior britànica i algun problema que havia de resoldre. En aquell temps, no sabia res d'Espanya i, per descomptat, no sabia espanyol. Havia estudiat llatí i sabia francès, però, encara que volia estudiar història internacional, no m'atreia gaire la història francesa.

No va ser fins que vaig eixir d'Oxford i vaig passar a la Universitat de Reading per fer un màster en història contemporània d'Europa que vaig poder estudiar allò que més m'interessava. Allí vaig tenir la sort de començar a investigar a fons els anys trenta i la guerra civil espanyola amb el professor Hugh Thomas, un professor que funciona meravellosament en petits seminaris. Feia el paper de gran excèntric anglès i era molt divertit. Així, vaig començar a llegir sobre la guerra civil i em va semblar més fascinant que qualsevol altre tema que havia estudiat abans. Després de tots els dubtes que havia tingut sobre què fer, la guerra civil va ser la gran cornucòpia. M'oferia la possibilitat d'estudiar comunisme, anarquisme, feixisme, socialisme, maçoneria i personatges com Stalin, Hitler, Mussolini, Trotski, per no parlar dels protagonistes espanyols. Hi havia de tot.

Els estudis amb Thomas em van encantar intel·lectualment. Ràpidament vaig arribar a exhaurir tot el material existent en anglès sobre el tema i em vaig adonar que havia d'aprendre espanyol. Respecte als meus centenars de visites a altres parts d'Espanya, haig de dir que, potser perquè he tingut tantes experiències lingüístiques tan desagradables a França, recorde amb emoció el caliu tan diferent amb què la gent va rebre els meus esforços de principiant de l'espanyol. També això és una cosa que cal veure en el context de la meua experiència al sud d'Anglaterra, on havia trobat la gent molt freda. En canvi, la gent del nord, sobretot de

classe obrera, era molt oberta. I a Espanya, des de bon començament, em vaig trobar com si estiguera a casa meua. Quan vaig dominar bé l'espanyol, em va entusiasmar el sentit de l'humor, crec que el meu propi sentit de l'humor s'hi adiu bé, i el menjar espanyol ha estat la meua perdició.

Després de fer el màster a Reading, vaig tornar a Oxford per fer el doctorat sobre els orígens socials de la guerra civil. Allí, em va passar una cosa molt important. Es va publicar un article meu en un revista senyera i el professor Thomas em va convèncer que n'hauria d'enviar un exemplar a Herbert Southworth, el gran historiador excèntric americà amb un coneixements i unes tècniques forenses que l'havien convertit en una mena de gran inquisidor d'historiadors, la qual cosa vaig fer amb autèntica trepidació. Durant la guerra civil, Southworth havia treballat per a la República espanyola a Nova York en una agència de notícies. Després, va dedicar gran part de la seua vida a l'estudi de la guerra civil, i va ser autor d'obres clàssiques com *El mito de la cruzada de Franco* i *La destrucción de Guernica*, llibre en el qual estava treballant quan el vaig conèixer. Com a conseqüència de la cordialitat amb què va rebre la meua separata, va començar una relació més aviat filial amb ell. En vaig aprendre molt, d'ell, empíricament, teòricament i sobretot humanament, fins al punt que Herbert va esdevenir la més important inspiració del meu treball. Tot i amb això, potser la més important de les seues lliçons no la vaig aprendre fins a la seua mort. Aquella lliçó va ser molt senzilla: tota la saviesa desapareix amb la mort del savi. Per això, sempre he fet un esforç per estar disponible tant com he pogut per als alumnes i els lectors.

Vaig descobrir gairebé per accident que tenia certa vocació de biògraf. Quan vaig fer la meua tesi, una cosa que em fascinava era el paper dels individus. Si algú m'haguera preguntat com em definiria jo mateix, hauria dit que com a historiador social. Passa, però, que sempre em fascinaven la relació i la interacció entre els individus i els grans moviments històrics. En *La destrucció de la democràcia*, em vaig centrar molt, en la part sobre el PSOE, en la relació entre Indalecio Prieto, Francisco Largo Caballero i Julián Besteiro, i els seus sequaços, i dins de la CEDA, la relació entre Gil Robles i aquells qui el seguien, les lluites entre la gent moderada de la CEDA com Manuel Giménez Fernández o Lluís Lúcia i els durs, com Cándido Casanova i molts d'altres. I també, quan vaig fer *El triunfo de la democràcia*, vaig posar molt l'accent en el paper d'individus com Santiago Carrillo, Felipe González, el rei Joan Carles, Manuel Fraga, Adolfo Suárez, etc. Sempre m'he trobat més a gust escrivint sobre individus, però mai no hauria pensat que això significara que jo tenia vena de biògraf. Quan vaig acceptar l'encàrrec de fer la biografia de *Franco*, cap a l'any 82, vaig començar a treballar amb no gaire convicció. A Anglaterra m'hi pressionaven: deien que sent hispanista, havia d'ocupar-me de la seua figura, però jo tenia la impressió que la figura de Franco era tan avorrida, tan odiosa, que no m'interessava. Tanmateix, una vegada que vaig començar, em vaig adonar que em fascinava. Franco era, personalment parlant, un enigma, amb aspectes bastant còmics: un home que contractava tant un alquimista com un trampista, que li va oferir elaborar una pols que dissolta en aigua creava el petroli, un home que pensava que Pau VI era bolxevic o que Joan XXIII era maçó, o que el món estava regit per un superestat masònic que no se sabia si es trobava a la Lluna o sota l'Atlàntic i al qual obeïen els governs de Washington i Londres.

Quan vaig començar la meua carrera d'historiador, encara albergava esperances de seguir llegint tot el que eixia d'història italiana, russa, alemanya, anglesa etc., però a poc a poc, i a causa del devesall de coses que eixien sobre Espanya, m'anava especialitzant com més va més. Fins al punt que realment de l'únic tema que sé alguna cosa és d'història contemporània d'Espanya. De vegades la meua dona em diu: "Per què no anem a l'Índia?" I jo li conteste: "És que hi ha trossos d'Espanya que encara no conec". Perquè tinc un sentiment que transmet sovint als meus alumnes: en aquesta vida es pot saber moltíssim de poc o poquíssim de molt, i els pose l'exemple de la taula. Els dic: "Aquesta taula és la història del món; d'ací a ací és el pas dels anys, la cronologia, i d'ací a ací és la geografia. Tot això és el món. N'hi ha que coneix tota la taula, però només fins al nivell del vernís. Jo, en canvi, aquest nus d'ací el conec fins al soterrani". És una elecció que un pren.

Amb aquest breu recorregut per la meua vida, m'he anat acostat a València i a aquesta Universitat. La Universitat de València gaudeix d'una molt merescuda reputació internacional. Per tant, Sr. Rector, sóc molt conscient de l'honor que em feu i del privilegi de poder considerar-me d'ara endavant una petita part de la Universitat. Moltes, moltes gràcies.

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

